

MIGRÁNS VAGY GYEREK

MIGRANT OR CHILD

TÓTH I. JÁNOS¹

Abstract

The fertility rate in Europe and implicitly in Hungary has been lagging alarmingly behind the 2.1 children/woman rate that could assure the stable reproduction of the population. The natural outcome of the process is population decrease and aging, that is, the slow agony of society. There are two ways to address the problem: one is the encouragement of mass immigration, the process currently going on in Western Europe, while the other is the radical increase in fertility rate, which is what Hungary is striving to achieve. The first method is surely feasible, but risky in terms of outcome, while the second one is uncertain in terms of feasibility, but it is appropriate in terms of the outcome. Logically, there are two ways to increase fertility rate: everyone undertakes one child more or a smaller group of people undertakes a significantly higher number of children. I consider the second solution to be easier to realize in today's modern, emancipated society, provided that the process is complemented with the implementation of a special institution, such as full-time parenthood.

Keywords: fertility rate, demographic winter, immigration, pronatalism

1. Bevezetés

Európa és benne Magyarország demográfiai válaszáig elé érkezett. Mivel a népességfogyást már nem lehet megállítani a kivándorlás és a halandóság csökkentésével, ezért a hiányzó népességet vagy (i) tömeges bevándorlással vagy (ii) sokkal több saját gyerek vállalásával lehet csak pótolni. Persze ezt a két tényezőt különböző arányban lehet kombinálni, de harmadik lehetőség nincs; tertium non datur.

Ez a választási kényszer két ok miatt sem közismert a közvélemény előtt. Egyrészt az emberek nincsenek tisztában az alacsony termékenységi arányszámból következő népesedési válság, azaz a demográfiai tél súlyával és méretével. Később ezt részletesen bemutatom. Másrészt a jelenleg folyó társadalmi vitában egyik oldal sem kapcsolja össze a bevándorlást az alacsony születési számmal.

¹ habilitált docens, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Filozófia Tanszék

A globalista érzelmű liberális elit ideáltipikusan azt állítja, hogy Európa humanitárius kötelessége a menekültek felső korlátok nélküli befogadása. Ezen felfogás szerint a politikai menedékjog alapvető emberi jog, és ez a jog „nem ismeri a menedékkérők számának korlátozását”, mondja Angela Merkel (MTI 2015). A beáramló tömegek integrációja pedig megoldható, ahogy a német kancellár mondta „*meg tudjuk csinálni*”. E felfogás mögött az a filozófia húzódik meg, hogy minden ember világpolgár, vagyis az ember nemzeti sajátosságai, úgy mint anyanyelv, kultúra, hagyomány, identitás csak másodlagos jelentőségű. Ezért, aki ellenzi ezt a folyamatot az nacionalista, xenofób és iszlamofób.

A patrióta elit szerint a schengeni határon a határőrizet általános szabályai szerint kell eljárni és a nyitott határ (open border) koncepciója csak egy veszélyes utópia. Ez az elit vitatja a muszlim tömegek befogadásának humanitárius kötelességét, de főleg azt, hogy Európa képes lenne integrálni őket. Integráció hiányában pedig a tömeges bevándorlás olyan súlyos problémákhoz vezet, mint szegregáció, nyelvi és etnikai szempontból kevert lakosság, erőszak, terrorizmus, atipikus polgárháború. E felfogás mögött az a filozófia húzódik meg, hogy az ember lényegi sajátossága, hogy egy nemzeti közösséghez tartozik és csak ebben a közegben érzi magát otthonosan. „*Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne*” – írja Tamási Áron.

Mindkét európai narratíva politikai döntésként, vagyis szabad elhatározásként mutatja be a befogadást vagy annak hiányát. Nos, Magyarország biztos és talán még Nyugat-Európa is rendelkezik ezzel a döntési szabadsággal. Azonban ha viszonylag gyorsan, mondjuk egy-két évtizeden belül nem következik be egy népesedési fordulat, akkor Európa és benne hazánk is elveszíti a döntési szabadságát. Ugyanis ha az előregedés, a munkaerőhiány és a vidéki területek elnéptelenedése elér egy bizonyos mértéket, akkor a tömeges bevándorlás elkerülhetetlené válik. Ráadásul a multikulturális társadalom kialakulása után a gyerekvállalás ösztönzése elveszíti a racionalitását is. Nyugat-Európa néhány nagyvárosában már jelenleg is ez a helyzet. Például ha egy Molenbeekben élő marokkói család ugyanolyan arab nyelvű, kultúrájú és identitású személyt nevel, mint egy Marokkóban élő család, akkor már nincs értelme szorgalmazni a brüsszeli lakosság gyermekvállalását. Amúgy a töke logikájából is az következik, hogy hasonlóan sok más tevékenységhez a reprodukciót is ki kell szervezni a gazdag európai országokból és át kell helyezni a szegény afrikai országokba. Álláspontom szerint ezt az utat nekünk el kellene kerülni.

Itt jegyzem meg, hogy a fejlett világ Európán kívüli része elutasítja a korlátlan befogadás elvét. Például az USA-ban sohasem került kormányzati pozícióba a nyitott határok politikája, sőt Amerika 2019-ben maximum csak harmincezer menekültet szándékozik befogadni és őket is csak egy hosszú

átvilágítási folyamat után. (MTI 2018) Tehát Amerikában a befogadható menekültek számát korlátozza az ország integrációs képessége; itt a korlátlan befogadás jelenti a szélsőséges véleményt. Hasonló bevándorlási politika érvényesül Ausztráliában, Japánban és Szaúd-Arábiában is.

2. Demográfiai tél Európában

A Demográfiai tél fogalma eredetileg egy híres dokumentumfilm címe (Demographic Winter 2008). A demográfiai tél folyamata során a népesség létszáma gyorsan csökken. Jelenleg a termékenységi arányszám a világ 49 országában nem éri el a 2,1 gyerek/nő rátát, ami szükséges lenne a népesség megtartásához. Ha a termékenységi arányszám ennek a fele, azaz 1,05 gyerek/nő, akkor minden új generációban a lányok létszáma megfelelődik; a magasabb születési arányuk miatt a fiúk létszámának a csökkenése egy hajszállal kisebb. A nyugati országokban a születések száma felére esett az utóbbi 50 évben. 1961-ban az Európai Unió 28 államában 8 millió volt az élve születések száma, míg 2015-ben csak 5 millió. Magyarországon 1977-ben 180 ezer, míg negyven évvel később, 2017-ben már csak 90 ezer gyermek született. (KSH 2018a)

Jelenleg a tíz legalacsonyabb termékenységű ország között csak Kelet-ázsiai és európai államok vannak. (PRB 2017 p. 1.) Ezekre az országokra az öregedés és a természetes – migráció nélküli – népességfogyás a jellemző. (Portfólió 2018) Becslések szerint 2030-ra Európában 20 millió munkás fog hiányozni. Ki fog dolgozni a gyárakban és a földeken, ha rohamosan csökken a népesség? Ki támogatja a nyugdíjrendszert, illetve gondoskodik az idősekről? Ki fog élni a falvakban és a kisvárosokban? (Demographic Winter 2008)

A demográfiai tél fogalma nem véletlenül emlékeztet a nukleáris tél fogalmára és annak katasztrofális következményeire. A film szerint a demográfiai tél hosszú távú következményei is ehhez hasonló mértékű pusztulást jelentenek, sőt a helyzet annyival rosszabb, hogy egy atomháború után a túlélő népességnek még van esélye az újrakezdésre, ha viszont elfogy a népesség, akkor az adott közösség végérvényesen eltűnik.

Demény Pál (2016) is részletesen foglalkozott az Európára jellemző alacsony termékenységgel. Demény (2016: 173) könyvének egyik tanulmányában írja, hogy Európa esetében „a következő 50- (év)ben a várható népességfogyás .. évi 1 millió.” Máshol azt olvashatjuk, hogy „Az ezredforduló Európájában az összes európai ország népességgel súlyozott teljes termékenységi mutatója (...) 1,37-re tehető. Ilyen ütemű változás egy népességet alig 47 év alatt eredeti nagyságának felére apasztaná. Száz év leforgása alatt pedig a népesség 77 százalékkal csökkenne. És 177 év alatt egy eredeti 1000 fős népességből csak 75-en maradnának. Százhetvenhét év természetesen nagy idő,

de nem több – pontosan annyi –, mint amennyi a Magyar Tudományos Akadémia alapítása óta eltelt. Egy ország vagy egy kontinens történetében ez szerény időtartam.” (Demény 2016: 167) Ez a népességcsökkenési ütem az 500 milliós európai uniós népességét 37,5 millióra, míg a 10 milliós magyarországi népességet 750 ezer főre csökkenti 177 év alatt.

Demény arra is rámutat, hogy a társadalom azért sem minősíti ezt a folyamatot válságnak, mert a sebességük az individuuum számára túl lassúak. *„Ezt azonban sem a kormányok, sem a közvélemény nem érzékelik válságként. Az ok érthető: rövid az idő horizont. A politikusokat lefoglalja az itt és most, figyelmük legfeljebb a következő választási terjed. A közvéleményt is hasonló korlátok gátolják. Rövidtávon a népességfogyás és a népesség öregedése szinte észrevehetetlen. A népesség száma és életkor szerinti összetétele évről évre alig változik. A folyamat lassú tempóban, lépésről lépésre haladt azon az úton, amely végső soron kollektív nemzeti és civilizációs öngyilkossághoz vezet.”* (Demény 2016: 357) Tehát a társadalom nincs tudatában a demográfiai válságnak, ezért is nevezi ezt a szerző „unrecognized”, vagyis láthatatlan válságnak. (Demény 2016: 357-367)

Ezt a folyamatot Oswald Spengler német történész mintegy száz évvel ez előtt már megjósolta és a Nyugat alkonyának nevezte. *„Iszonyú elnéptelenedés veszi kezdetét, ami évszázadokig fog tartani. Európa népességének és ezzel együtt Európa geopolitikai jelentőségének csökkenése helyes jóslat volt, a tények igazolják.”* (Demény 2016: 359)

Ma már jól látható, hogy miben volt igaza Spenglernek és miben tévedett. Abban igaza volt a német szerzőnek, hogy Európa őshonos lakossága drámai ütemben csökken, abban viszont tévedett, hogy ez iszonyú elnéptelenedést eredményezne. Ez két okból sem következik be, egyrészt mert az Afrikában jelenleg is zajló népességrobbanás miatt sokan szívesen vándorolnak Európába, másrészt mert az előregedő kontinens, egy idő után, kénytelen megnyitni a kapuit az új népesség előtt bármi legyen is annak a következménye.

Tekintettel arra, hogy Kelet-Európának ma még van némi mozgástere, ezért fontos tudatosítanunk, hogy (a) a tömeges migrációnak nagyon súlyos kockázatai vannak, továbbá, hogy (b) a tömeges migráció csak népesedési fordulattal kerülhető el.

3. Demográfiai tél Magyarországon

Magyarországon az ideálisnak tekinthető 2,1-es termékenységi értéket utoljára 1977-ben mérték. 1980-ban haladta meg először a halálozási szám a születési számot és azóta a különbség az ún. természetes fogyás egyre nagyobb.

2016-ban a nyers születési szám 93.063 fő, míg a halálozási szám 127.053 volt, és így közel 35 ezerrel csökkent a népesség. Az elmúlt 38 évben a hazai lakosság csökkenése 900 ezer fő. Vannak azonban olyan vélemények is, hogy a fogyás valós értéke elérte a 1,5 millió főt, csak ezt elfedi a határon túli magyarok beérkezése, illetve a kivándorló magyarok beszámítása a hazai populációba. 2016-ben a születési arányszám 9,5 ezrelék volt, és a termékenységi arányszám 1,49 gyerek/nő. (KSH, 2018b)

A legfrissebb statisztikai adatok (2018. január-július) is azt mutatják, hogy a termékenység ezen az alacsony értéken stagnál. Ebben a féléves időszakban 51.356 gyermek jött a világra, ami 1021-gyel, 1,9%-kal elmarad a 2017 január-júliusi születésszámtól. A teljes termékenységi arányszám becsült értéke 1,46 gyerek/nő, ami változatlan az előző év azonos időszakához képest. Ezer lakosra 9,0 élveszületés jutott, ami 0,2 ezrelékponttal kevesebb volt a 2017-es év azonos időszakához képest. (KSH 2018c)

Jelenleg az ország lélekszáma 9,8 millió fő. A kurrens folyamatokra épülő előrejelzések szerint ez a lakosságszám 2030-ra 9,7, míg 2050-re 9,5 millióra fog csökkeni. Ez a népességcsökkenés még nem tűnik drámai mértékűnek. A hosszabb távú előrejelzések már azt mutatják, hogy a népességcsökkenés fel fog gyorsulni. Eredményes beavatkozás hiányában a lakosság száma 2060-ra 7,9 millióra, 2100-ra pedig 4,5 milliónyi, zömmel idős emberre fog csökkeni. (UN 2015) Mivel nemcsak kevesebben, hanem öregebbek is leszünk, ezért a népességcsökkenés folyamata nem áll meg 2100-ban, hanem ez a folyamat, ceteris paribus, felgyorsulva halad tovább. Mindez együtt jár a kreativitás, a termelékenység, a versenyképesség, a gazdasági növekedés csökkenésével, továbbá a munkaerőhiány, az eltartottak és az adók növekedésével, azaz a társadalom lassú agóniájával.

Tehát a magyar demográfiai kilátások nagyon rosszak. Ezt jól demonstrálja a következő modellszámítás eredménye. „Ha alternatívákban gondolkodva feltételeznénk, hogy a teljes termékenységi arányszám 2018-ra a 2-es értékre ugrana, majd ott stabilizálna, az még „csupán” azt jelentené – az előreszámítás egyéb tényezőit változatlanul hagyva –, hogy a *népességszám stabilizálódása Magyarországon 2053-ra (!)* következne be, mintegy 8,9 milliós szinten.” (Kapitány és Spéder 2017) Ennek késleltetett hatásnak a demográfiai folyamatok lassúsága és tehetetlensége az oka.

Felmerül a kérdés hogy az 1,49-es termékenységi arányszámhoz a 0, 1, 2, 3 stb. gyerekes nőknek milyen megoszlása tartozik? A statisztikai adatok alapján 1000 nőre vonatkoztatva a következő eloszlást kalkulálhatjuk. A gyermektelen nők arányszáma: 264 (gyerekszám: 0), 1 gyerekes nők arányszáma: 220 (gyerekszám: 220), 2 gyerekes: 356 (gyerekszám: 712), 3 gyerekes: 111 (gyerekszám: 333), 4 gyerekes: 31 (gyerekszám: 124), 5

gyermekes: 11 (gyerekszám: 55), 6 gyermekes: 4 (gyerekszám: 24), 7 gyermekes: 2 (gyerekszám: 14), 8 gyermekes nők arányszáma: 1 (gyerekszám: 8), ahol a nők száma ezer fő, míg a gyerekek száma 1490. (KSH 2016).

Először is megfigyelhető, hogy kettőnél kevesebb gyereket vállal durván a nők fele, két gyereket a nők 35%, három és négy gyereket a nők 14%, továbbá öt vagy annál több gyereket csak a nők 2% vállal. Ezekben a csoportokban a gyerekszám rendre 220, 712, 457 és 101 gyerek. A két utóbbi csoportba tartozó nők, illetve gyerekek arányszáma nagyon alacsony. Másodszor kiszámolható, hogy a 2,1-es termékenységi arányszámhoz 610 ($2100 - 1490 = 610$) gyerekkel kellett volna többnek születni. Azaz negyven (40,9) százalékkal kellett volna több gyereknek születni 2016-ban, mint amennyi született. Ez azt jelenti, hogy ebben az évben a 93.063 gyerek mellett még 38.100 gyereknek is meg kellett volna születni, azaz összesen 131.162 gyereknek kellett volna születnie, hogy kijöjjön a 2,1 gyerek/nő termékenységi arány. Más források is azt írják, hogy népességcsökkenés megállításához hosszútávon hozzávetőleg évente 130 ezer gyereknek kellene születnie. Utoljára ennyi gyerek Magyarországon 1985-ben született. (KSH 2018b). Tehát ahhoz, hogy megálljon a népességfogyás a gyerekszámnak 40%-kal kellene emelkednie, azaz egy új baby boomra van szükség.

4. Főállású szülőkkel egy új baby boomért

A fentiek alapján kimondható, hogy hazánk súlyos demográfiai válságban van. Erre a válságra a megoldást nem a tömeges bevándorlásban, hanem a halandóság és a kivándorlás csökkentésében, továbbá a születési szám növelésében kell keresni. Minimális célként kell kitűzni a 2,1 gyermek/nő termékenységi arányszámot.

A termékenységi arányszám logikailag kétféleképp emelhető: mindenki eggyel több vagy kevesen sokkal több gyereket vállalnak és persze e két véglet között számtalan kombináció lehetséges. Terjedelmi korlátok miatt nincs mód arra, hogy részletesen megvizsgáljuk az összes logikai utat, amely elvezet a 2,1-es termékenységi arányszámhoz. Itt csak a három alapvetően különböző pronatalista célkitűzésre hívom fel a figyelmet

(i) Mindenki vállaljon eggyel több gyereket! Ebben az esetben a termékenységi arányszám 2,49-re ugrana. Sajnos ennek bekövetkezése egy kisebb fajta csoda lenne. Ugyanis a gyermektelen nők (és férfiak) arányszáma jelenleg folyamatosan nő. A 35-44 éves korosztály körében végzett reprezentatív felmérésből kiderül, hogy a gyermektelenek aránya 41%. (KDNP 2017) Ez egy megdöbbentően magas érték, bár nem a befejezett termékenységet mu-

tatja, vagyis ez az arányszám még csökkenni fog. A kutatás eredményei azonban azt valószínűsítik, hogy – spontán folyamatok esetében – a gyermektelenek arányszáma nem fog 30% alá csökkenni. Ugyanezt a tendenciákat látjuk Európában is. (Miettinen 2014) Itt érdemes még megjegyezni, hogy a Ratkó-unokák (1974 és 1979 között született nők) lassan kifutnak a szülőképes korból és számuk gyorsan, évente 5000 fővel csökken. Ez önmagában is gyorsan csökkenti születésszámot.

(ii) Az emberek 90%-a vállaljon két gyereket, míg 10% három gyereket! A gyermektelenek és az egygyerekesek magas száma miatt rövid távon ez sem reális célkitűzés. Ugyanakkor hosszútávon megfogalmazható a reprodukzív korban levő lakossággal szemben egy olyan erkölcsi elvárás, hogy mindenki törekedjen arra, hogy minimum két gyereket neveljen fel. Amúgy ezen elvárás mellett nemcsak közösségi, hanem biológiai okok (halandóság, ivarosság) is felhozhatók.

(iii) A lakosság 15%-a vállaljon nagyon sok (5-8) gyereket! Ebben az esetben nők 85%-a annyi gyereket szül, mint jelenleg (1,5) és 15%-a pedig 6 gyereket. Ennek eredménye ezer reprezentatív nőre vonatkoztatva: 2175 gyerek. $(850 \text{ nő} * 1,5 \text{ gyerek/nő} + 150 \text{ nő} * 6 \text{ gyerek/nő} = 1275 + 900 = 2175 \text{ gyerek} = 2,2 \text{ gyerek/nő.})$ Álláspontom a fent említett lehetőségek közül legkönnyebben ez valósítható meg. Annál is inkább, mert 2016-ban a három és a négy gyerekes nők száma összesen $(476.408 + 173.707 =) 650.115$ fő, ami a felnőtt női lakosság 39%-át jelenti. (KSH 2016)

Felmerül a kérdés, hogy hogyan lehet ösztönözni a nőket, illetve a házaspárokat arra, hogy nagyon sok gyereket vállaljanak. Ennek az első és legfontosabb módja egy új értékrend kialakítása. Sajnos a magyar társadalom elitéli és felelőtlennek minősíti a nagyon sok (5-8) gyereket vállalókat. Első lépésben ezt a gondolkodást kellene megváltoztatni, hiszen az ország jövője éppen attól függ, hogy lesz-e elég pár, akik ilyen sok gyereket mernek vállalni. A nagyon sok gyereket vállalók támogatása érdekében speciális pénzügyi támogatásokra is szükség van. Jó irányba tett lépés, hogy nemcsak a harmadik, hanem a további gyerekek vállalása esetében is 1-1 millió forintnyi tartozást átvállal az állam a lakáshiteles családoktól. Még több ilyen intézkedés kellene, amelynek eredményeképpen megemelkedne a nagyon sok gyereket vállalók aránya. Ennek egyik formája lehetne a főállású szülőség intézménye. Lényege, hogy az állam a legalább 5 saját gyerek felnevelését közalkalmazotti munkának tekintené és munkabért fizetne érte. Tehát a nőnek nem munka mellett kellene ilyen sok gyereket felnevelnie, hanem az lenne a munkája, hogy ilyen sok gyereket felnevel. Ha a nevelő szülőség állás, akkor a nagyon sok saját gyerek felnevelését is tekinthetjük állásnak. (Tóth 2016)

5. Összegzés

Európa és benne Magyarország demográfiai válaszut elé érkezett, mivel csak úgy lehet elkerülni az „iszonyú elnéptelenedést”, ha a hiányzó népességet bevándorlók tömegeivel, vagy pedig gyerekekkel pótoljuk. Az előbbi gyorsan, olcsón és könnyen megvalósítható, hosszútávon azonban súlyos problémákkal fenyeget: integrációs nehézségek, párhuzamos társadalmak kialakulása, népességcsere, polgárháború. Ennek ellenére Nyugat-Európa ezt az utat választotta és erre az útra akarja kényszeríteni Kelet-Európát is. Azonban Magyarország elutasítja a tömeges bevándoroltatást és azt a célt tűzte ki, hogy a demográfiai válságot „saját erőből” oldja meg.

Egy ilyen demográfiai fordulat csak a társadalom gondolkodásmódjának, értékrendjének és intézményrendszerének a radikális átalakításával érhető el. Tudatosítani kell a társadalomban, hogy egy új baby boomra van szükség, amihez alapvetően új intézményekre (pl. főállású szülő) van szükség. Ha a klasszikus családpolitikai eszközökkel sikerülne a termékenységi arányszámot 1,7 gyerek/nőre emelni, akkor már a főállású anyák 10% képes lenne biztosítani a 2,1-es termékenységi arányt ($900 \text{ nő} * 1,7 \text{ gyerek/nő} + 100 \text{ nő} * 6 \text{ gyerek/nő} = 1530 + 600 = 2130 \text{ gyerek/1000 nő}$).

Álláspontom szerint egy új pronatalista értékrend és intézmény rendszer kialakításával már reális célkitűzésnek tekinthető a 2,1-es termékenységi arányszám. Sajnos még ez is csak arra elég, hogy megállítsa a népességcsökkenést és 8-9 milliónál stabilizálja az ország lakosságát. Minél később indul el egy ilyen program annál alacsonyabb lakosságszámnál fog megállni a népességfogyás az országban.

Felhasznált irodalom

- Demény Pál (2016): Népeségszabályozás. A közjó szolgálatában, KSH Népeségszabályozási Kutatóintézet, Budapest.
- Demographic Winter (2008): The decline of the human family. SRB Documentary LLC, USA, 52 min. angol nyelvű film. <http://www.karizmatikus.hu/noha/47-ami-mozink/958-demografiai-tel-az-emberi-csalad-hanyatlasa.html> (Letöltés: 2016-07-06)
- Kapitány Balázs, Spéder Zsolt (2017): Hitek és tévhitek a népességcsökkenés megállításáról. Demográfiai kihívások és kezelési lehetőségeik. In: Jakab András és Urbán László (szerk.): Hegyemenet. Osiris Kiadó. Budapest
- KDNP (2017): KDNP demográfiai felmérése. KDNP.hu 2017 október 19. <https://kdnp.hu/kdnp-segiteni-szeretne-gyermekvallalas-megkonnyiteseben>
- KSH (2018a): Természetes népmozgalom in Wikipédia. https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorszag_nepessege#cite_ref-14

- KSH (2018b): 1.1. Népeség, népmozgalom (1900–)
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html
- KSH (2018c): Gyorstájékoztató. Népmozgalom 2018 Január-Július. Közzététel: 2018 Szeptember 26. KSH Honlap.
- KSH (2016): A 15 éves és idősebb férfiak és nők főbb jellemzői az élve született gyermekek száma szerint. KSH Honlap.
- Miettinen, A. Rotkirch, I. Szalma, A. Donno and M.L. Tanturri, "Increasing Childlessness in Europe: Time Trends and Country Differences." Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen työpaperi 2014 Working paper 5: 1-55,
- MTI (2015): Merkel: a politikai menedékjogra jogosultak befogadásának nincs felső korlátja. Híradó.hu. 2015.09.05-15:19. MTI (2018): Az Egyesült Államok jövőre maximum 30 ezer menekültet fogad be.
- Magyar Idők. 2018 Szeptember 18. Kedd 06.57.
- PRB – Population Reference Bureau (2016): 2016 World Population Data Sheet.
- PRB – Population Reference Bureau (2017): 2017 World Population Data Sheet.
- Portfólió (2018): Így hal ki Kelet-Közép-Európa – Egyetlen térképen a fájdalmas igazság. In: Portfólió. 2018. január 18. 15:47
- Tóth I. János (2016): Javaslat a főállású szülő intézményének a bevezetésére. In: Valóság, 59:(12), pp. 33-42.
- UN – United Nations, Department of Economics and Social Affairs, Population Divison (2015) World Population Prospects

Összefoglalás

Európa és benne Magyarország termékenységi arányszáma riasztóan elmarad a népesség stabil reprodukcióját biztosító 2,1 gyerek/nő arányszámtól. Ennek természetes következménye a népességcsökkenés és az elöregedés, vagyis a társadalom lassú agóniája. Ez a probléma alapvetően kétféleképpen kezelhető: a tömeges bevándorlattal, ahogy az Nyugat-Európában történik vagy a termékenységi arányszám radikális emelésével, ahogy arra Magyarország törekszik. Az előbbi megvalósíthatóságát tekintve biztos, de következményeit illetően kockázatos, míg az utóbbi megvalósíthatóságát illetően bizonytalan, de következményeit illetően jó válasznak tekinthető. A termékenységi arányszám logikailag kétféleképp emelhető: mindenki eggyel több vagy kevesen sokkal több gyereket vállalnak. Szerintem a modern emancipált társadalomban az utóbbi megoldás könnyebben megvalósítható, feltéve, ha az kiegészül egy olyan speciális intézménnyel, mint a főállású szülőség.

Kulcsszavak: termékenységi arányszám, demográfiai tél, bevándorlás, születés támogatás